

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

ХЛІСНІКОВА ОЛЬГА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378.147:78

**ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВУЗІВ КУЛЬТУРИ**

13.00.02 – теорія і методика навчання музики та музичного виховання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2001

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Київському національному університеті культури і мистецтв,
Міністерство культури і мистецтв України, м.Київ

Науковий керівник: доктор мистецтвознавства, професор, Заслужений діяч мистецтв України,

Ільченко Олександр Олександрович,

Київський національний університет культури і мистецтв,
професор кафедри фольклористики, народного пісенного та інструментального виконавства.

Офіційні опоненти: - доктор педагогічних наук, професор

Брилін Борис Андрійович,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, професор кафедри історії та теорії музики;

- кандидат педагогічних наук, професор

Миронюк Олена Григорівна,

Державна академія керівних кадрів культури і мистецтва,
професор кафедри гуманітарних і соціологічних наук.

Провідна установа: Мелітопольський державний педагогічний інститут,
кафедра гри на оркестрових інструментах, Міністерство освіти і науки України, м.Мелітополь.

Захист відбудеться “ 06 “ листопада 2001 р. о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова (01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий ” 04 “ жовтня 2001 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Завадська Т.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми та доцільність дослідження. Здобуття Україною незалежності, докорінні перетворення в політичній, соціальній, культурній сферах життєдіяльності суспільства гостро поставили питання про необхідність реформування системи вищої освіти, значного поліпшення якості підготовки фахівців, формування у них знань, практичних умінь та навичок продуктивної професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах.

Проблема підготовки фахівців у галузі народного мистецтва має особливе значення, оскільки від них значною мірою залежить відродження національної культури, розвиток художніх традицій, формування у громадян нового соціально-художнього світогляду, оцінних орієнтацій, ефективність залучення мас до активної художньо-творчої діяльності.

Досвід музично-виконавської діяльності відображає процесуальні та результативні аспекти музично-виконавської діяльності, які виявляються у пізнанні змісту музичного твору, освоєнні технології виконання, забезпеченні психологічної готовності виконавця до концертної діяльності, аналітико-коригувальній діяльності, якісній виконавській інтерпретації.

Досвід музично-виконавської діяльності має важливе значення у фаховій підготовці студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв, оскільки є необхідним фактором становлення особистості музиканта-виконавця. Сформованість досвіду музично-виконавської діяльності свідчить про готовність спеціаліста до суспільно-корисної діяльності з фаху.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребами сучасної теорії і практики музичного виконавства, де поки що не здійснено наукового обґрунтування поняття “досвід музично-виконавської діяльності”, його соціальних і художньо-професійних функцій, засобів формування тощо. Недостатня теоретична розробленість даного питання, зрозуміло, негативно впливає на якість практичного засвоєння студентами досвіду музично-виконавської діяльності, а звідси, і на якість підготовки фахівців даного напрямку. У зв'язку з даними обставинами цілеспрямоване формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності є актуальною проблемою педагогічної науки і вимагає ретельного науково-теоретичного дослідження та практичної апробації його результатів.

В наукових дослідженнях представлено різноманітні точки зору, наукові позиції і концепції щодо розуміння і тлумачення поняття “досвід”. Так, у філософії виявлено декілька аспектів розуміння даного поняття, зокрема: як результату освоєння емпіричних знань і їх теоретичного узагальнення (Аверін О.М., Вахтомін Н.К., Панов В.Г., Уваров А.І. та інші); як форми духовно-практичного освоєння світу і результату діяльності людини (Іванов В.П., Лой А.М., Солонько Л.А., Швирьов В.С. та інші); як пізнавально-ціннісного відображення дійсності (Александров В.В.). Дослідники, які вивчають питання сутності, змісту, структури і способів вияву досвіду, визначають дану категорію гносеології як процес взаємовпливу людини і об'єктивної реальності.

Основою сучасних наукових психологічних досліджень проблеми освоєння соціального досвіду як специфічної форми онтогенезу є теорія діяльності. Відомі вчені Альбуханова-Славська К.О., Ананьєв Б.Г., Божович Л.І., Виготський Л.С., Гальперін П.Я., Давидов В.В., Запорожець О.В., Леонтьєв О.М., Ломов Б.Ф., Лурія О.Р., Рубінштейн С.Л. та інші діяльність розглядають як фактор розвитку психіки людини. Сутність “діяльнісного” підходу полягає у тлумаченні психіки людини як результату її діяльності

та продукту життя суспільства на певному етапі його еволюції. У межах даного підходу до розуміння процесу освоєння людиною соціального досвіду продовжується розробка питань змісту і структури досвіду особистості (Азарян А.Г., Гіппенрейтер Ю.Б., Непомнящая Н.І., Платонов К.К., Суровегіна Н.А., Харламенкова Н.Є. та інші).

Окремі питання формування досвіду знаходимо у психолого-педагогічних працях Габай Т.В., Граф В.В., Ільєсова І.І., Лернера І.Я., Ляудіса В.Я., Тализіної Н.Ф., Ельконіна Л.Б. та інших, присвячених опрацюванню проблем навчання.

Дослідження сутності поняття “досвід” в естетиці пов’язуються з вивченням досвіду естетичної діяльності людини. Концепція Зязюна І.А. дозволяє усвідомити сутність, зміст, структуру і механізм формування досвіду цієї діяльності. Окремі аспекти дослідження проблеми взаємодії естетичного досвіду з іншими видами досвіду, зокрема з моральним досвідом особистості, відображені у працях Коваль Л.Г., Любимої Р.М., Олексюк О.М., Школяр Л.В. та інших. У дослідженнях, присвячених вивченню досвіду творчої діяльності, увага вчених переважно зосереджується на аналізі особливостей взаємодії художнього і естетичного виховання особистості, формування естетичного ставлення до мистецтва (Гризоглазова Т.І., Завадська Т.М., Целмс Є.В., Шевнюк О.Л. та інші).

Деякі автори поняття “досвід” розглядають як засіб формування окремих якостей, умінь та навичок музичної діяльності. Так, Асаф’єв Б.В., Михайлов М.К., Назайкінський Є.В. тлумачать досвід як музично-слуховий, що відображає обсяг внутрішньо-слухових музично-інтонаційних уявлень і комплекс емоційних переживань людини. Ветлугіна Н.О., Горюнова Л.В. трактують музичний досвід як досвід музичної діяльності - важливий фактор музичного розвитку дітей.

З наукових робіт, що безпосередньо розглядають питання музично-виконавської діяльності і змістовно висвітлюють проблеми досвіду, необхідно відзначити праці Белікової В.В., Гінзбурга Г.М., Гінзбурга Л.С., Григор’єва В.Ю., Мільштейна Я.І., Раппопорта С.Х. та інших. Проблемам вивчення інтерпретації творів мистецтва присвячені праці Бенюмова М.І., Гуревич Л.Н., Гуренка Є.Г., Ільченка О.О., Корихалової Н.П., Москаленка В.Г., Назайкінського Є.В., Скребкової-Філатової М.С., Сохора А.Н. та інших. Психологічні особливості музично-виконавської діяльності розглядаються у працях Бочкарьова Л.Л., Заболоцького Ю.М., Ражнікова В.Г., Самітова В.З., Цагареллі Ю.О., Юника Д.Г. та інших.

Висвітленню теоретичних питань майстерності виконавця-інструменталіста присвячені праці Бая Ю.М., Берлянчика М.М., Гутнікова Б.В., Давидова М.А., Кузьоміної Л.О., Сраджева В.П., Шульпякова О.Ф. та інших. Проблеми удосконалення професійної підготовки виконавців-інструменталістів висвітлюються у працях Алексеєва О.Д., Булатової Е.І., Лібермана Є.Я., Малінковської А.В., Олексюк О.М. та інших. Такі дослідники як Арчажнікова Л.Г., Белая Н.Л., Могілевська І.М., Мостова І.В., Падалка Г.М., Рудницька О.П. та інші розглядають особливості музично-виконавської підготовки у педагогічних вищих навчальних закладах. Разом з тим поза увагою дослідників залишається один з важливих, невід’ємних компонентів спеціальної підготовки виконавців - формування досвіду музично-виконавської діяльності.

Проблеми індивідуального навчання музиканта-виконавця в класі спеціального інструменту розглядали Баренбойм Л.А., Гінзбург Г.М., Коган Г.М., Мілич Б.О., Нейгауз Г.Г., Савшинський С.І., Ципін Г.М. та інші, які у своїх працях широко висвітлюють досвід роботи інших відомих музикантів-педагогів.

Разом з тим всі дослідження, що представляють різні науки і наукові напрямки, фактично не торкаються питань, пов’язаних з проблемами формування досвіду

професійної діяльності. Зокрема, не робилися спроби виявити і обґрунтувати закономірності, особливості та методичку формування досвіду музично-виконавської діяльності як невід'ємної складової фахової підготовки, розглянути процес формування досвіду як певну організацію професійного навчання.

Актуальність та недостатня наукова розробленість даної проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: “Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури”. Дослідження виконано на прикладі дисципліни “Спеціальний інструмент”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження - це частина комплексної теми “Актуальні проблеми теорії музики та музичного виховання”, яка вивчалась на кафедрі теорії музики та музичного виховання Київського державного університету культури і мистецтв (1995-1999 рр.).

Матеріали дисертації використано у розробці складових системи стандартів вищої освіти: освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, освітньо-професійної програми підготовки фахівця, засобів діагностики рівня якості освітньо-професійної підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційних рівнів “спеціаліст”, “магістр” зі спеціальності “Музичне мистецтво”; “спеціаліст” зі спеціальності “Музична педагогіка та виховання”, підготовлених відповідними робочими групами фахівців (до складу яких входить автор) Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського.

Об'єкт дослідження - процес професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів культури.

Предмет дослідження – методично-організаційні засоби формування досвіду музично-виконавської діяльності студентів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методично-організаційних засобів навчання, спрямованих на формування досвіду музично-виконавської діяльності в процесі фахової підготовки студентів у класі спеціального інструменту.

В основу даного дисертаційного дослідження було покладено **гіпотезу**, згідно якої підвищення ефективності формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності можливе за умови застосування в процесі фахової підготовки музикантів-інструменталістів методично-організаційних засобів навчання: формуючих завдань, які охоплюють всі етапи виконавського освоєння музичного твору; аналітико-коригувальної діяльності; психологічної підготовки до концертної діяльності; творчих занять; вивчення виконавського досвіду відомих музикантів.

Відповідно до мети і гіпотези було визначено **завдання** дослідження:

- розкрити сутність, зміст, структуру досвіду музично-виконавської діяльності та його значення у фаховій підготовці студентів;
- визначити критерії та рівні сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів;
- науково обґрунтувати складові компоненти процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності;
- експериментально перевірити у навчальному процесі методичку формування досвіду музично-виконавської діяльності за запропонованою схемою.

Методологічною та теоретичною основою дослідження є наукові положення філософії про досвід як форму духовно-практичного освоєння об'єктивної дійсності; психологічна теорія діяльності людини; концепція естетичного досвіду особистості; теоретичні положення музикознавства, що стосуються специфіки художньо-творчого

процесу; змісту музично-виконавської діяльності (Белікова В.В., Бодіна О.А., Гінзбург Г.М., Гінзбург Л.С., Мільштейн Я.І. та ін.); методів музично-теоретичного і виконавського аналізу музичного твору (Асаф'єв Б.В., Мазель Л.А., Маліновська А.В., Медушевський В.В. та ін.); виявлення особливостей виконавського освоєння твору і його інтерпретації (Ільченко О.О., Корихалова Н.П., Ліberman Є.Я., Москаленко В.Г. та ін.).

У дисертаційному дослідженні використовувалися такі **методи**:

1. Теоретичний аналіз наукової і методичної літератури з проблеми дослідження.
2. Цілеспрямоване спостереження за ходом навчально-виховного процесу у класі спеціального інструменту і аналіз результатів творчої діяльності студентів.
3. Соціологічні методи (анкетування, інтерв'ювання, бесіди, тестування, самооцінка).
4. Статистичні методи (порівняльний аналіз експериментальних даних, якісна оцінка результатів дослідження).
5. Педагогічний експеримент.

У дисертаційному дослідженні використовувалася навчальна документація (навчальні плани, робочі програми, індивідуальні плани студентів).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі факультетів народної художньої творчості Харківського державного інституту культури, Миколаївської філії Київського державного університету культури і мистецтв та факультету музичного мистецтва Київського державного університету культури і мистецтв. Загальна кількість респондентів склала 700 осіб. У формуючому експерименті брали участь 40 студентів кафедри народних інструментів Київського державного університету культури і мистецтв.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось у три етапи протягом 1994-1998 рр.

На першому етапі (1994-1995рр.) проводився аналіз теоретичних джерел, навчально-методичної документації, теоретичне осмислення проблеми дослідження, розроблялася програма констатуючого та формуючого експериментів. На даному етапі було здійснено констатуючий експеримент, метою якого було виявлення стану та рівнів сформованості у студентів досвіду музично-виконавської діяльності. Проводився аналіз та узагальнення його результатів.

На другому етапі (1995-1996 рр.) проводився формуючий експеримент, у процесі якого проходила апробацію організація навчання, спрямована на формування досвіду музично-виконавської діяльності.

На третьому етапі (1996-1997 рр.) проводилися аналіз, перевірка отриманих даних формуючого експерименту, узагальнення усіх результатів дослідно-експериментальної роботи, а також їх науково-теоретична інтерпретація.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження. Вперше досвід музично-виконавської діяльності розглянуто як складову професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів культури; визначено і науково обгрунтовано його сутність, зміст, структуру, критерії та рівні сформованості у студентів музичних спеціалізацій вищих навчальних закладів культури; на основі системного підходу до формування досвіду музично-виконавської діяльності розроблено методіку практичної реалізації запропонованої організації навчання.

Теоретичний і емпіричний матеріал дисертації може використовуватися у науково-дослідній та практичній роботі у галузі музичного мистецтва.

Практичне значення дослідження. Основні теоретичні положення і методичні рекомендації можуть бути використані у практиці вищих навчальних закладів культури і мистецтва III-IV рівнів акредитації при складанні навчальних планів і програм для факультетів музичного мистецтва; у поглибленні змісту і методів викладання фахових музичних дисциплін, педагогічної практики студентів; музично-виконавській діяльності, на заняттях з спеціального інструменту, а також у розробці спецкурсів, підручників і посібників.

Вірогідність і аргументованість наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження забезпечувалась теоретичним і методичним обґрунтуванням його вихідних положень та репрезентативністю емпіричного матеріалу дослідження, відповідністю методики дослідження сутності визначеної проблеми, апробацією основних результатів і висновків дослідження у практичній фаховій підготовці студентів музичних спеціалізацій вищих навчальних закладів культури.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення дисертації доповідалися і обговорювалися на засіданнях кафедри теорії музики і музичного виховання Київського державного університету культури і мистецтв (1995, 1996, 1997 рр.), Всеукраїнській науково-творчій конференції “Проблеми розвитку художньої культури” (м.Київ, 1994р.), Всеукраїнській науково-творчій конференції “Художня культура: проблеми, перспективи” (м.Київ, 1995р.), Міжвузівській науково-творчій конференції “Культура. Мистецтво. Суспільство” (м.Київ, 1996р.), звітній науково-творчій конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів факультету музичного мистецтва КДУКиМ “Проблеми збереження музичної культури в сучасних умовах” (м.Київ, 1998 р.), а також викладені у статтях, вказаних у списку публікацій.

Матеріали дослідження використані у виконавській підготовці студентів кафедри народних інструментів Київського державного університету культури і мистецтв.

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації відображено у 7 публікаціях, написаних без співавторів, з них три статті опубліковано у провідних наукових фахових виданнях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що містять 270 назв, додатку, викладеному на 30 сторінках (схема, 5 анкет, контрольні тести, 26 таблиць, графік). Основний текст складає 143 сторінки. Повний обсяг дисертації - 200 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначається об’єкт, предмет, гіпотеза дослідження, надається характеристика методологічній і джерельній базі дослідження, визначається мета, завдання, наукова новизна, практичне значення дисертації. Подаються відомості про експериментальну частину, методику дослідження та апробацію і впровадження його результатів.

У *першому розділі* - *“Досвід музично-виконавської діяльності як складова частина фахової підготовки музикантів-інструменталістів”* зазначається, що формування даного досвіду є одним з важливих чинників, які суттєво впливають на ефективність підготовки фахівців у галузі музично-інструментального виконавства. Розкривається сутність, зміст і структура досвіду музично-виконавської діяльності, аналізується стан сформованості його у студентів вищих навчальних закладів культури.

У даному розділі розглядається зміст фахової підготовки студентів спеціалізації “народно-інструментальне виконавство”. При цьому зазначається, що основним недоліком даної підготовки, як свідчать спостереження, є недостатня скоординованість теоретичного і практичного навчання. Так, музично-теоретичні дисципліни викладаються у недостатньому зв’язку з майбутньою професійною, зокрема музично-виконавською діяльністю, а навчання гри на інструменті не завжди спирається на міцний теоретичний фундамент. Внаслідок цього, студенти не набувають досвіду виконавської майстерності, оскільки викладання спеціальних дисциплін як певного професійно-освітнього комплексу підготовки спеціаліста не спрямовується належним чином на формування цього досвіду.

Необхідною передумовою організації дійового процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності є глибоке розуміння сутності поняття “досвід”, зокрема “досвід музично-виконавської діяльності”, особливостей формування відповідних умінь і навичок в умовах вищої школи.

Досвід музично-виконавської діяльності - це сутнісна характеристика особистості виконавця, що відображає вищий рівень оволодіння цією діяльністю, який досягається шляхом глибокого освоєння музично-теоретичних знань, практичних умінь та навичок пізнання, виконання музичного твору і вивчення виконавського досвіду відомих музикантів.

Структура досвіду музично-виконавської діяльності складається з таких компонентів:

- уміння здійснювати музично-теоретичний і виконавський аналіз твору;
- оволодіння технологією виконання музичного твору;
- психологічна готовність до виконання твору;
- уміння аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору;
- уміння якісної інтерпретації музичного твору.

Компонент **“Уміння здійснювати музично-теоретичний і виконавський аналіз твору”** відображає наявність необхідних знань, умінь та навичок пізнання виконавцем нотного тексту, що передбачає визначення жанру, стилю, форми твору; створення теоретичної моделі інтерпретаційного задуму.

Компонент **“Оволодіння технологією виконання музичного твору”** характеризує процес оволодіння виконавцем музичним нотним текстом (адекватне акустичне відтворення позначень, вибір і освоєння доцільної аплікатури, виявлення та подолання складних для виконання фрагментів, досягнення художньої цілісності виконання).

Компонент **“Психологічна готовність до виконання твору”** висвітлює наявність знань, умінь та навичок саморегуляції психічного стану і психофункціонального фону (термін Цагареллі Ю.О.) у процесі виконання музичного твору.

Компонент **“Уміння аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору”** включає сприймання і аналіз (аналіз якості відтворення жанрово-стильових ознак, музичної форми, глибини відображення задуму автора); контроль виконання (аналіз відповідності реального звучання авторському нотному тексту твору, якості виконання попереднім музично-слуховим уявленням виконавця, якості виконання еталону звучання); корекцію виконання з метою наближення до передбаченого ідеалу звучання.

Компонент **“Уміння якісної виконавської інтерпретації музичного твору”** відображає рівень відповідності реального звучання інтерпретаційному задуму і свідчить про наявність техніко-виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму.

Визначаються критерії та рівні сформованості у студентів досвіду музично-виконавської діяльності, надаються якісні характеристики рівням сформованості даного досвіду, виявляється відповідність формування музично-виконавської діяльності завданням підготовки фахівців даного напрямку.

Критерії сформованості досвіду музично-виконавської діяльності полягають у наявності: умінь аналізувати музичний твір і обґрунтовувати його інтерпретацію; умінь оперувати музично-теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками у процесі освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту музичного твору; умінь самонастроювати емоції і психофункціональний фон у процесі виконання музичного твору; умінь самостійно аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; техніко-виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму.

Визначення рівнів сформованості у студентів досвіду музично-виконавської діяльності проводилося шляхом вивчення особливостей виконавської підготовки у класі спеціального інструменту, а також стану формування компонентів даного досвіду. В результаті було визначено три рівні сформованості досвіду музично-виконавської діяльності: високий, середній, низький та надано їм якісні характеристики.

Так високий рівень характеризувався наявністю: умінь глибоко аналізувати музичний твір і обґрунтовувати його інтерпретацію; умінь вільно оперувати музично-теоретичними знаннями, виконавськими вміннями та навичками у процесі освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту твору; умінь самонастроювати емоції і психофункціональний фон у процесі виконання твору; умінь самостійно аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; техніко-виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму.

Середній рівень характеризувався досить поверховим ставленням до процесу виконавського освоєння твору та певною пасивністю у вирішенні художніх завдань. Він містив: наявність умінь аналізувати лише окремі структури музичного твору, без усвідомлення твору як цілісної системи; відсутність самостійності у роботі над музичним твором, пасивність у вирішенні художніх завдань; недостатню психологічну готовність до виконання твору, недостатню сформованість умінь та навичок самонастроювання емоцій і психофункціонального фону у процесі виконання твору; відсутність розвинених умінь аналізувати, контролювати і коригувати виконання твору; недостатній рівень техніко-виконавської майстерності, виконавської надійності та артистизму.

Низький рівень виявлявся у відсутності достатньо розвинених умінь самостійно аналізувати твір і обґрунтовувати його інтерпретацію; відсутності достатньо розвинених умінь оперувати музично-теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками у процесі освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту твору; недостатній відповідності наявних знань психології музично-виконавської діяльності вимогам вищого навчального закладу та відсутності достатньо розвинених умінь самостійного настроювання емоцій і психофункціонального фону у процесі виконання твору; несвідомому здійсненні самоконтролю, самокорекції виконання твору; недостатній техніко-виконавській майстерності, недостатній виконавській надійності і відсутності належного артистизму виконання.

У процесі вивчення стану сформованості у студентів досвіду музично-виконавської діяльності використовувалися такі методи: спостереження, бесіди, інтерв'ю, анкетування, проведення музично-теоретичного і виконавського аналізу творів, що вивчалися в класі спеціального інструменту (твори, різні за жанром, стилем та формою), аналіз виконання

музичних творів в класі, в умовах сценічних виступів на академічних концертах та іспитах.

Проведення констатуючого експерименту дозволило висвітлити фактичний стан сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вищого навчального закладу культури. Результати даного експерименту свідчать, що високий рівень сформованості досвіду музично-виконавської діяльності виявили 11,5% студентів, середній рівень – 59,1% студентів і низький рівень - 29,4% студентів. Переважання середнього рівня пояснюється тим, що студенти до вступу у вищий навчальний заклад мали середню спеціальну освіту, отриману в музичних училищах та училищах культури і певний, спонтанно накопичений, досвід музично-виконавської діяльності.

За результатами констатуючого експерименту можна зробити висновок, що формування досвіду музично-виконавської діяльності - важливого фактору професійної підготовки, фактично залишається поза увагою і не реалізується у навчальному процесі. Зрозуміло, що таке становище негативно впливає на якість професійної підготовки студентів. Вирішення даної проблеми можливе шляхом застосування у процесі фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій методично-організаційних засобів, спроможних забезпечити якісний взаємозв'язок вивчення всіх спеціальних дисциплін з належним спрямуванням на формування досвіду музично-виконавської діяльності.

У другому розділі - **“Особливості формування досвіду музично-виконавської діяльності”** розглядаються складові елементи процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності, що сукупно створюють оптимальну організацію навчання; аналізується хід і результати формуючого експерименту.

Складовими компонентами процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності є: блок теоретичного і виконавського освоєння музичного твору, блок практичної музично-виконавської діяльності, блок вивчення досвіду музично-виконавської діяльності.

Застосування блоку теоретичного і виконавського освоєння музичного твору передбачало формування у студентів необхідних практичних умінь та навичок музично-теоретичного і виконавського аналізу твору, а також свідомого освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту твору. В структурі блоку були визначені такі елементи: пізнання музичного твору і освоєння нотного тексту музичного твору.

Блок практичної музично-виконавської діяльності застосовувався з метою формування у студентів необхідних умінь та навичок самонастроювання емоцій у процесі виконання твору; умінь аналізувати, контролювати та коригувати виконання твору; якісної виконавської інтерпретації твору. Даний блок складався з елементів: виконавська діяльність у навчальному процесі і концертні виступи.

Використання блоку вивчення досвіду музично-виконавської діяльності спрямовувалося на формування у студентів умінь та навичок аналізу досвіду музично-виконавської діяльності викладача з спеціального інструменту та відомих музикантів минулого і сучасності. Елементами структури даного блоку стали: освоєння основних принципів роботи викладача над музичним твором і вивчення особливостей концертної діяльності відомих музикантів.

Застосування названих елементів дозволило організувати цілеспрямоване формування знань, практичних умінь та навичок, що містять всі компоненти досвіду музично-виконавської діяльності у відповідності з визначеними критеріями.

У даному розділі викладається зміст експериментально-дослідної роботи, яка передбачала вивчення практичних можливостей запропонованої організації навчання, спрямованої на формування досвіду музично-виконавської діяльності та перевірку ефективності розробленої методики.

Формуючий експеримент проходив в умовах індивідуального навчання у класі спеціального інструменту. Учасники дослідної роботи були розподілені на експериментальну і контрольну групи по 20 осіб у кожній.

Контрольна група учасників навчалась за традиційною методикою. У процесі фахової підготовки студентів експериментальної групи у класі спеціального інструменту було застосовано методично-організаційні засоби навчання, які спрямовувалися на формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності.

У ході формуючого експерименту рівень засвоєння студентами музично-теоретичних знань, практичних умінь та навичок постійно контролювався за допомогою цілеспрямованого спостереження і аналізу музично-виконавської діяльності учасників експерименту (включаючи підготовку до неї) у класі спеціального інструменту, під час концертних виступів, а також спілкування зі студентами, бесід, інтерв'ювання, анкетування, тестування. Експериментально-дослідна робота була розподілена на етапи, кожен з яких передбачав реалізацію у навчальному процесі складових формування досвіду музично-виконавської діяльності, мав свої завдання, відповідні засоби та прийоми педагогічного впливу на студентів.

На першому етапі експериментальної роботи домінуючою була реалізація у навчальному процесі блоку теоретичного і виконавського освоєння музичного твору, що включала формування у студентів умінь та навичок музично-теоретичного і виконавського аналізу твору; свідомого освоєння технології виконання та відтворення художнього змісту музичного твору.

Переважної уваги на другому етапі набуває реалізація у навчальному процесі блоку практичної музично-виконавської діяльності. Він включав формування у студентів необхідних практичних умінь та навичок: самонастроювання емоцій і психофункціонального фону у процесі виконання музичного твору; аналізу, контролю і корекції виконання музичного твору; виконання музичного твору в умовах концертного виступу та якісної виконавської інтерпретації.

Доповнюючи попередні, третій етап узагальнював експериментальну роботу. Провідна роль належала реалізації у навчальному процесі блоку вивчення досвіду музично-виконавської діяльності, що включав аналіз особливостей освоєння основних принципів роботи над музичним твором викладача і вивчення особливостей концертної діяльності відомих музикантів-виконавців. Аналіз особливостей освоєння основних принципів роботи над музичним твором викладача передбачав: вивчення особливостей роботи над технологією гри; освоєння особливостей роботи над художнім образом твору.

В основу методики формування досвіду музично-виконавської діяльності була покладена взаємодія різних засобів педагогічного впливу на студентів: формуючі завдання, використання художнього та інструктивного навчального репертуару, аналіз музично-виконавського досвіду відомих інтерпретаторів минулого і сучасності, самооцінка якості проведення аналітико-коригувальної діяльності; самостійна дослідницька діяльність, творчі завдання, концертні виступи студентів.

Реалізація у навчальному процесі складових компонентів процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності передбачала застосування відповідних методів та прийомів:

1. Словесні методи навчання: словесно-інформаційні методи - повідомлення загальних відомостей про автора твору, особливостей технології виконання тощо; бесіда, у ході якої проводилися музично-теоретичний, виконавський аналіз музичного твору, з'ясовувалися складності технології виконання тощо; розповідь, лекція – розкривалися психологічні особливості здійснення музично-виконавської діяльності; диспут – обговорювалися проблеми музичного виконавства; робота з науково-методичною літературою – робота із словником; опрацювання публікацій, присвячених вивченню творчої діяльності відомих композиторів, виконавців-інтерпретаторів; словесно-евристичні методи - повідомлення музично-теоретичних знань у ході проблемної евристичної діяльності; самостійне виконання творчих завдань під керівництвом викладача; словесно-дослідницькі методи - проблемний виклад матеріалу; евристична бесіда із завданням творчого характеру – моделювався художній образ твору.

2. Наочні методи: наочно-інформаційні - спостереження за поетапним освоєнням музичного твору у виконанні викладача, виконавським відтворенням інтерпретації видатними музикантами. Застосування ілюстрації передбачало виконання музичного твору або його фрагментів у поєднанні з коментарем, демонстрація - студенти ознайомилися з музичними творами, схожими за жанром, стилем, формою з твором, що вивчається у класі спеціального інструменту; **наочно-евристичні** - евристична бесіда -

обговорювалися особливості відтворення інтерпретації, здійсненої видатними музикантами-виконавцями; виконання завдань самостійного творчого характеру - вивчення художнього та інструктивного навчального репертуару;

наочно-дослідницькі - проблемний виклад матеріалу з творчим завданням; евристична бесіда творчого характеру з елементами виконавської діяльності.

3. Практичні методи навчання: практично-репродуктивні - показ виконання твору, проводився аналіз, створення ескізної моделі інтерпретаційного задуму твору, що вивчається; оцінка якості виконання твору; **практично-евристичні** - висувалися евристичні виконавські завдання практичного характеру, вибір оптимального варіанту аплікатури, надавалась самооцінка якості виконання музичного твору тощо; здійснювався показ музичного твору з коментарем, гра без інструменту (інтонування нотного тексту за допомогою внутрішнього слуху, що сприяє координації слухових уявлень та уявних виконавських рухів; **практично-дослідницькі** - метод варіантного вивчення фактурних побудов; самостійне виконання студентами музичних творів, метод варіантного вивчення складних фрагментів; здійснення аналітико-коригувальної діяльності;

4. Проблемно-пошукові методи: висунення проблеми – досягнення виконавської стабільності під час концертного виступу, створення проблемної ситуації – концертне виконання твору, розв'язання проблеми, вибір оптимальних шляхів розв'язання проблеми.

5. Індуктивно-дедуктивні методи: аналіз, порівняння, співставлення – здійснювалися: порівняльний аналіз вивчаємого твору з творами інших видів мистецтва, пошук аналогів з образами художньої літератури, живопису, особистими враженнями, що дозволило значно активізувати асоціативне мислення студентів; вивчення практичної концертної діяльності відомих музикантів; узагальнення; оцінка якості відтворення виконавської інтерпретації тощо.

6. Методи стимулювання творчої активності студентів – проводився образно-словесний коментар за допомогою використання ілюстративного матеріалу, порівнянь, співставлень варіантів інтерпретацій, здійснених видатними виконавцями; створення художніх програм до непрограмних музичних творів, метод ескізного

вивчення твору (застосовувався метод вивчення твору без детального опрацювання технології виконання); моделювання поведінки виконавця в умовах концертного виступу; дидактична гра за темою “Інтерпретація музичного твору виконавцем”; навчальні дискусії, диспути з проблем музичного виконавства; емоційний вплив викладача (власний показ виконання твору).

7. Методи контролю та самоконтролю: застосовувалося опитування студентів, письмові роботи (музично-теоретичний і виконавський аналіз твору, що вивчається), тестування студентів; контрольні практичні роботи (виконання музичних творів у класі та сцені, аналіз попередніх контрольних прослуховувань), самоконтроль.

8. Метод аутогенного тренування - систематичне застосування словесних сигналів у процесі тренування спрямовувалося на формування у студентів навичок тривалого вольового розслаблення м'язів і створення умовних рефлексів, які дозволяють самостійно долати психічне і фізичне напруження, викликане концертним виступом.

Перевірка результативності формуючого експерименту здійснювалася на основі порівняльного аналізу рівнів сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів експериментальної і контрольної груп. Враховувалися ті обставини, що на початку експерименту учасники цих груп виявили майже однаковий рівень сформованості досвіду музично-виконавської діяльності.

Протягом формуючого експерименту здійснювалися проміжні заміри формування досвіду музично-виконавської діяльності по кожному з етапів дослідження. Для досягнення вірогідності отриманих результатів було розроблено шкалу оцінних показників сформованості досвіду музично-виконавської діяльності, яка дозволила виявити особливості динаміки його формування. Після проведення поетапних вимірів були одержані підсумкові контрольні дані за програмою констатуючого експерименту. В експериментальній групі після завершення формуючого експерименту високий рівень сформованості досвіду музично-виконавської діяльності виявили 36% студентів, середній рівень - 60% студентів, низький рівень - 4% студентів. Відповідно у контрольній групі високий рівень був зафіксований у 1% студентів, середній рівень у 71% студентів, низький рівень - 28%.

Аналіз одержаних даних дозволив констатувати суттєвий якісний зріст показників по кожному компоненту досвіду музично-виконавської діяльності у студентів експериментальної групи у порівнянні з контрольною. На основі цих показників було співставлено вихідні та кінцеві дані за рівнями сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів експериментальної та контрольної груп. В експериментальній групі показники високого рівня підвищилися на 34%, показники середнього рівня знизилися на 2%, показники низького рівня сформованості досвіду музично-виконавської діяльності знизилися на 32%. В контрольній групі показники високого рівня сформованості даного досвіду залишилися незмінними (1%), показники середнього рівня підвищилися на 8%, показники низького рівня знизилися на 8%. Поряд з порівняльними даними експериментальних показників, які дозволили виявити сформованість кожного компоненту досвіду музично-виконавської діяльності для всієї вибірки у цілому і для кожної групи окремо, було відображено отримані дані в значеннях, що наближуються до абсолютного вияву кожного компоненту даного досвіду.

Результати формуючого експерименту дозволили зробити висновок про ефективність застосованої у процесі фахової підготовки музикантів-інструменталістів оптимальної організації навчання, спрямованої на формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і вирішення наукової проблеми формування досвіду музично-виконавської діяльності, що виявляється у необхідності застосування у процесі фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій відповідної організації навчання. У висновках підводяться підсумки дослідження, формулюються узагальнюючі положення:

1. На основі теоретичного дослідження визначено, що досвід музично-виконавської діяльності є сутнісною характеристикою особистості виконавця, що відображає вищий рівень оволодіння цією діяльністю, який досягається шляхом глибокого освоєння музично-теоретичних знань, практичних умінь та навичок пізнання, виконання музичного твору і вивчення виконавського досвіду відомих музикантів.

2. Визначено і науково обгрунтовано структуру досвіду музично-виконавської діяльності, яка включає такі компоненти: уміння здійснювати музично-теоретичний і виконавський аналіз твору; оволодіння технологією виконання музичного твору; психологічна готовність до виконання твору; уміння аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; уміння якісної інтерпретації музичного твору.

3. У відповідності з завданнями дослідження було визначено і науково обгрунтовано критерії сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вищих навчальних закладів культури, які полягали у наявності: умінь аналізувати музичний твір і обгрунтовувати його інтерпретацію; умінь оперувати музично-теоретичними знаннями, практичними уміньми та навичками у процесі освоєння технології виконання і відтворення художнього змісту музичного твору; умінь самонастроювати емоції і психофункціональний фон у процесі виконання музичного твору; умінь самостійно аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору; техніко-виконавської майстерності, виконавської надійності і артистизму. Визначено рівні сформованості досвіду музично-виконавської діяльності: високий, середній, низький та надано їм якісні характеристики.

4. Результати констатуючого експерименту засвідчили відсутність цілеспрямованого формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності, що негативно відбивається на якості професійної підготовки фахівців у галузі художньої творчості, зокрема у музично-інструментальному виконавстві.

5. Розроблено і науково обгрунтовано складові компоненти процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності, які сукупно створюють оптимальну організацію навчання, структурними елементами якої є блоки: теоретичного і виконавського освоєння музичного твору; практичної музично-виконавської діяльності; вивчення досвіду музично-виконавської діяльності.

6. Основу методики формування досвіду музично-виконавської діяльності становить взаємодія таких методично-організаційних засобів як: формуючі завдання, що відображають всі етапи виконавського освоєння музичного твору (створення теоретичної моделі інтерпретаційного задуму твору, що вивчається; варіантне вивчення складних для виконання місць, аналіз психологічних особливостей виконання, оволодіння методом аутогенного тренування тощо); використання навчального репертуару, аналіз виконавського досвіду видатних музикантів минулого і сучасності; самооцінка якості виконання, його корекція з поступовим наближенням до передбаченого ідеалу виконання; самостійна аналітична діяльність (вивчення наукової і методичної літератури з питань

музичного виконавства, опрацювання аудіо, відеозаписів виконання музичних творів, здійснених відомими музикантами-інтерпретаторами тощо); творчі заняття (рольові ігри, моделювання сценічної поведінки виконавця, створення проблемних ситуацій, обговорення проблем музичного виконавства, диспути тощо); концертні виступи студентів.

7. Реалізація у навчальному процесі складових компонентів процесу формування досвіду музично-виконавської діяльності передбачала застосування відповідних методів та прийомів: словесно-інформаційних, словесно-евристичних, словесно-дослідницьких, наочно-інформаційних, наочно-евристичних, наочно-дослідницьких, практично-репродуктивних, практично-евристичних, практично-дослідницьких, проблемно-пошукових, індуктивно-дедуктивних методів; методів стимулювання творчої активності студентів, методу стимулювання творчої уяви; дидактичної гри, методів контролю та самоконтролю; методу ескізного вивчення музичного твору, методу аутогенного тренування та інші.

8. Аналіз результатів формуючого експерименту засвідчив ефективність застосованої організації навчання, спрямованої на формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності.

Проведене дослідження підтвердило правомірність висунутої нами гіпотези, згідно якої підвищення ефективності формування у студентів досвіду музично-виконавської діяльності можливе за умови застосування в процесі фахової підготовки музикантів-інструменталістів методично-організаційних засобів навчання: формуючих завдань, які охоплюють всі етапи виконавського освоєння музичного твору; аналітико-коригувальної діяльності; психологічної підготовки до концертної діяльності; творчих занять; вивчення виконавського досвіду відомих музикантів.

Багатогранна проблема формування досвіду музично-виконавської діяльності не вичерпується даним дисертаційним дослідженням. При подальшій її розробці потребують вивчення такі питання: особливості формування досвіду музично-виконавської діяльності на заняттях з спеціального інструменту у середніх навчальних закладах культури і мистецтв, вивчення взаємодії різних видів мистецтва у формуванні досвіду професійної діяльності.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях автора:

1. Хлебнікова О.В. Формування виконавського досвіду у студентів диригентсько-оркестрових спеціалізацій //Збірник статей аспірантів КДПКУ. – К., 1995.- С. 213-216
2. Хлебнікова О.В. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури //Наукові записки. Серія: педагогіка № 8 /Тернопільський держ. пед. ун-т ім.Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2000.- С. 57- 60
3. Хлебнікова О.В. Методика формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури і мистецтв //Наша школа. Науково-методичний журнал. - № 2-3., Одеса, 2000.- С. 97-100
4. Хлебнікова О.В. Досвід музично-виконавської діяльності як компонент фахової підготовки студентів-інструменталістів вузу культури //Наукові записки. Серія: педагогічні науки, Випуск 28. /Кіровоградський держ. пед. ун-т ім.Володимира Винниченка, - Кіровоград, 2000. – С. 97 – 101
5. Хлебнікова О.В. Досвід музично-виконавської діяльності і діагностика його сформованості у студентів вузів культури.- Метод. реком., К., Друк. ІПК ПК, 1998.- 18 с.

6. Хлебнікова О.В. Методика формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури.- Метод. реком., К., Друк. ППК ПК, 1998.- 20 с.
7. Хлебнікова О.В. Теоретичні питання формування творчого мислення у студентів оркестрових спеціалізацій //Проблеми розвитку художньої культури: Всеукр. наук. конф., 27-28 квітня; Тези доп. - К., 1994, С. 150 - 152.

Хлебнікова О.В. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика викладання музики та музичного виховання. - Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, 2001

У дисертаційному дослідженні розглянуто проблему формування досвіду музично-виконавської діяльності як складової фахової підготовки музикантів-інструменталістів у вищих навчальних закладах культури. Визначено критерії сформованості досвіду музично-виконавської діяльності у студентів, обґрунтовано складові компоненти формування досвіду музично-виконавської діяльності та експериментально апробована у навчальному процесі викладання дисципліни “Спеціальний інструмент” методика формування досвіду музично-виконавської діяльності за запропонованою схемою.

Ключові слова: досвід музично-виконавської діяльності, фахова підготовка студентів, спеціальний інструмент.

Хлебникова О.В. Формирование опыта музыкально-исполнительской деятельности у студентов вузов культуры. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения музыке и музыкального воспитания. - Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, 2001.

В диссертации впервые опыт музыкально-исполнительской деятельности рассматривается как составная часть профессиональной подготовки студентов высших учебных заведений культуры, раскрывается его сущность, содержание и структура. Исследование выполнено на примере дисциплины “Специальный инструмент”.

Автор вводит в научный обиход понятие **“опыт музыкально-исполнительской деятельности”** как сущностную характеристику личности исполнителя, что отражает высший уровень овладения этой деятельностью, который достигается путем глубокого освоения музыкально-теоретических знаний, умений и навыков. В работе определены структура, критерии и уровни сформированности опыта музыкально-исполнительской деятельности у студентов, обоснованы составные компоненты его формирования.

Структура опыта музыкально-исполнительской деятельности состоит из компонентов: умения осуществлять музыкально-теоретический и исполнительский анализ произведения; умения овладевать технологией исполнения музыкального произведения; психологическая готовность к исполнению произведения; умения анализировать, контролировать и корректировать исполнение музыкального произведения; умения качественно интерпретировать музыкальное произведение.

Критерии сформированности опыта музыкально-исполнительской деятельности заключались в наличии: умений анализировать музыкальное произведение и обосновывать его интерпретацию; умений оперировать музыкально-теоретическими знаниями, практическими умениями и навыками в процессе освоения технологии исполнения и воссоздания художественного содержания музыкального произведения; умений самонастраивать эмоции и психофункциональный фон (термин Цагарелли Ю.А.) в процессе исполнения музыкального произведения; умений самостоятельно анализировать, контролировать и корректировать исполнение музыкального произведения; технико-исполнительского мастерства, исполнительской надежности и артистизма.

Анализ экспериментальной работы по изучению состояния сформированности опыта музыкально-исполнительской деятельности у студентов музыкальных специализаций ряда высших учебных заведений культуры Украины позволил констатировать тот факт, что процесс формирования данного опыта как важнейшего фактора профессиональной подготовки музыкантов-инструменталистов отсутствует в поле зрения педагогов и не реализуется в учебном процессе.

Исследователем предложено использование в процессе специальной подготовки исполнителей-инструменталистов оптимальной организации обучения, способной обеспечить качественную взаимосвязь изучения специальных дисциплин с соответствующей направленностью на формирование опыта музыкально-исполнительской деятельности.

Составными компонентами процесса формирования опыта музыкально-исполнительской деятельности являются три блока: **блок теоретического и исполнительского освоения музыкального произведения** (элементы: познание музыкального произведения (музыкально-теоретический и исполнительский анализ произведения), освоение нотного текста музыкального произведения (освоение технологии исполнения, освоение художественного содержания произведения); **блок практической музыкально-исполнительской деятельности** (элементы: исполнительская деятельность в учебном процессе (освоение психологических особенностей музыкально-исполнительской деятельности, овладение умениями и навыками аналитико-корректирующей деятельности); концертные выступления (реализация художественной концепции музыкального произведения в звучании, установление эмоционально-психологической взаимосвязи со слушателями); **блок изучения опыта музыкально-исполнительской деятельности** (элементы: освоение основных принципов работы с произведением преподавателя (освоение особенностей технологии игры, освоение особенностей работы над художественным образом), изучение особенностей концертной деятельности известных музыкантов (анализ концертных выступлений, определение и анализ вариантов интерпретации произведений).

В основу методики формирования опыта музыкально-исполнительской деятельности положено взаимодействие способов педагогического влияния на студентов: формирующие задания, которые отражают все этапы исполнительского освоения музыкального произведения; использование учебного репертуара; анализ исполнительского опыта выдающихся музыкантов прошлого и современности; самооценка качества исполнения, его коррекция с постепенным приближением к предполагаемому идеалу исполнения; самостоятельная аналитическая деятельность; творческие задания; индивидуальные занятия в классе “Специального инструмента”; концертные выступления студентов.

Внедрение оптимальной организации обучения позволило обеспечить целенаправленное формирование знаний, умений и навыков, которые содержат все компоненты опыта музыкально-исполнительской деятельности в соответствии с определенными критериями.

Результаты экспериментальных исследований позволили сделать вывод об эффективности использования в процессе специальной подготовки исполнителей-инструменталистов оптимальной организации обучения, направленной на формирования опыта музыкально-исполнительской деятельности. Автором выявлена позитивная динамика качественного роста уровня специальной подготовки исполнителей-инструменталистов вуза культуры. Теоретический и эмпирический материал диссертации может быть использован в научно-исследовательской, исполнительской и педагогической деятельности в области музыкального искусства.

Ключевые слова: опыт музыкально-исполнительской деятельности, специальная подготовка студентов, специальный инструмент.

Khlebnikova O.V. Formation of an experience of musical-performing activity at the students of the higher educational institutions of culture. Manuscript.

Thesis for scientific degree of the Candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.02 – theory and methodology of music teaching and musical upbringing. - Kiev National University of Culture and Art. - Kiev, 2001.

The thesis research considers the problem of experience formation of musical-performing activity as a constituent part of special preparation of musicians instrumentalists in the higher educational institutions of culture. Criteria of experience formation of musical-performing activity of the students are determined, constituent components of formation process of musical performing activity are based and methodology of experience formation of musical performing activity on the enclosed scheme is experimentally tested in the educational process of subject "Special instrument".

Key words: experience of musical-performing activity, special preparation of students, special instrument.